

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ У ЮНИХ ФЕХТУВАЛЬНИКІВ НА ЕТАПІ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Тетяна ГРИЩЕНКО, Андрій ОКОПНИЙ, Людмила САМСОНИЮК

*Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського,
Львів, Україна*

Досягнення високих результатів у спорті певною мірою зумовлено впливом мотиваційної сфери людини. Мотивація є не тільки стрижневою характеристикою особистості спортсмена. Вона веде його до поставленої мети, впливає на характер всіх процесів, що протікають в організмі під час діяльності. Головною особливістю спортивної мотивації є її вплив на результативність діяльності спортсмена. В умовах жорсткого змагального протистояння можна очікувати на повну самовіддачу і прагнення до перемоги лише у спортсмена, який володіє максимальною виразністю мотивації. Недооцінка ролі мотиваційних факторів, динаміки зміни мотивів призводить до того, що спортсмен виявляється нездатним виявити свої можливості, реалізувати результати підготовки до змагань.

Спортивну мотивацію прийнято визначати як психологічний стан спортсмена, обґрунтований ставленням його до різних сторін конкретної ситуації у спортивній діяльності: до самої діяльності, до поставленої мети, очікуваних результатів, успіху і невдач, до партнерів по команді, тренера. Мотивація займає провідне місце в структурі особистості, пронизуючи її структурні утворення: спрямованість особистості, характер, емоції, здібності, психічні процеси.

Деякі автори пропонують розрізняти поняття мотиву і мотивації [2, 8]. Мотиви розуміють як: а) суб'єктивні динамічні сили (тенденції), спрямовані на позбавлення суб'єкта від гнітючих станів напруження; б) суб'єктивні образи предметів, що задовольняють відповідні потреби і надають спрямованості на них активності особистісний сенс; в) особливі фіксовані налаштування, які визначають готовність спортсмена до діяльності у відповідних умовах і в певному напрямку [1, 3]. Мотивація поведінки особистості, з одного боку, зумовлена мотивами, а з другого, – визначається психічним відображенням конкретних умов життя людини. На відміну від мотивів, що визначаються стійкістю, мотивація становить собою динамічний компонент мотиваційної сфери.

Специфічність спортивної мотивації зумовлено якісною своєрідністю предмета спортивної діяльності. Тож Р. Пілоян визначає спортивну мотивацію як особливий стан особистості спортсмена [4]. Мотивація є основою для постановки і здійснення завдань, спрямованих на досягнення максимального спортивного результату [5]. Спортивну діяльність спрямовано на граничний рівень досягнень і високі емоційні навантаження, пов'язані з суб'єктивною значущістю результатів діяльності, гостротою суперництва, публічністю виступів на змаганнях. Науковець А.Ц. Пуні встановив наявність і значення для спорту як безпосередніх мотивів (задоволення від м'язової діяльності, естетичну насолоду, прагнення до змагань), так і опосередкованих мотивів спортивної діяльності (прагнення стати сильним, здоровим, підготовка до праці, усвідомлення важливості спортивної діяльності) [9]. За даними А. Родіонова, мотиви учасників спорту вищих досягнень містять потреби в граничних фізичних зусиллях, переживаннях стану сильної психічної напруженості, у випробуванні власних фізичних і психічних можливостей [7]. На пріоритетність структури мотивів суттєво впливає специфіка виду спорту, рівень спортивних досягнень, вік, стать, спортивний стаж спортсмена, а також об'єктивність самооцінки своїх особистих якостей і рівень підготовленості. Деякі спортивні психологи пропонують розрізняти поняття мотивів до занять спортом і спортив-

ну мотивацію. Зокрема, В. Сафонов і Ю. Філімоненко виокремлюють два рівні спортивної мотивації. 1. Загальна мотивація. Її формування є завданням усього виховного процесу. Необхідною умовою для цього є постановка і закріплення у свідомості спортсмена мети спортивної діяльності. 2. Умотивованість спортсмена до роботи на тренувальному занятті, на етапі початкової підготовки, яку, заломлюючись через загальну мотивацію, актуалізують за допомогою усвідомлення завдань етапу початкової підготовки і самооцінки свого стану, функціональних можливостей [9].

Висновок. Особливості формування процесу мотивації як частини психологічної підготовки є кінцевою метою психологічної підготовки формування та вдосконалення спортивної мотивації особистості шляхом зміцнення ставлення спортсмена до процесу спортивної діяльності, до її результатів, до тренера і фехтувальників та врешті-решт до самого себе. Спрямовану на формування спортивної мотивації психологічну підготовку здійснюють в єдності з іншими видами спортивної підготовки. Тож виконувану спортсменами роботу і відновлювальні заходи розглядають у взаємозв'язку не тільки з фізичними, а й актуалізують при цьому психічними станами.

Перспективи подальших досліджень передбачають пошук та обґрунтування наукового інструментарію, планування наукового дослідження щодо формування мотивації у фехтувальників на етапі початкової підготовки.

Ключові слова: мотивація, визначення, методики, фехтувальники, юні.

Список використаних джерел

1. Васильев И. А. Мотивация и контроль за действием / И. А. Васильев, М. Ш. Магомед-Эминов. – Москва : МГУ, 1991. – 143 с.
2. Енциклопедія Олімпійського спорту України / П. М. Азарченков, В. В. Аксютін, Ж. А. Белокопитова, В. І. Бобровник, В. Г. Богуславський. – Київ : Олімп. л-ра, 2005. – 463 с.
3. Мороз О. Залежність стилю змагальної діяльності фехтувальників-шпажистів від особливостей темпераменту / Олексій Мороз, Василь Бусол // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Львів, 2006. – Вип. 10, т. 2. – С. 274–280.
4. Калинин К. А. Опыт использования методики Хекхаузена для исследования мотивации достижения / Калинин К. А., Морозов А. С. // Социально-психологические проблемы руководства и управления коллективами. – Москва, 1974. – С. 18–20.
5. Моргун В. Ф. Психологические проблемы мотивации учения / В. Ф. Моргун // Вопросы психологии. – 1976. – № 6 ноябрь-декабрь. – С. 54–69.
6. Орлов Ю. М. Потребность в достижении в спортивной деятельности / Орлов Ю. М. // Потребности и мотивы спортивной деятельности. – Москва, 1996. – С. 26–46.
7. Лях-Породько А. А. Состояние и перспективы научных исследований по истории физической культуры и олимпийского спорта в Украине / А. А. Лях-Породько, В. О. Кравчук // Фізична культура, спорт та здоров'я : матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф. – Харків, 2017. – С. 306–311.
8. Шиян Б. М. Теорія і методика наукових педагогічних досліджень у фізичному вихованні та спорті : [навч. посіб.] / Шиян Б. М., Вацеба О. М. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 275 с.
9. Фехтування : навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких спортивних шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю. – Київ, 2014. – 50 с.